

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT

46. årgang

Nr. 1 - februar 2013

MEDDELELSER FRA ORLOGSMUSEETS MODELBYGGERLAUG

Orlogsmuseets Modelbyggerlaug har til huse i den gamle arrest på Nyholm, hvor der hver tirsdag er travlhed med de forskellige modelprojekter, der er i gang. Det kan man læse mere om herunder.

Arrangementer i første halvår 2013

Laugets ”onsdagsaftener” foregår normalt på Orlogsmuseet, Overgaden oven Vandet 58, 1415 K, medmindre andet annonceres. Der er gratis forfriskninger til de fremmødte.

Onsdag den 9. januar afholdt vi årets første laugsaften – vores ”show and tell”-aften, hvor medlemmerne møder op med færdige og ufærdige modeller, tanker, ideer og projekter. Det var som vanligt en hyggelig anledning til at mødes og snakke med gamle og nye medlemmer og udveksle erfaringer, gode råd og muntre historier.

Forårets øvrige laugsaftener fordeler sig således:

Onsdag den 6. februar 2013 kl. 19.30 inviterer museumsinspektør Ph.d. Jakob Seerup på en rundvisning i Tøjhusmuseets nye permanente udstilling inden den officielle åbning nogle få dage senere. Her viser museet en radikalt nytænkt udstilling over dansk krigshistorie, og af særlig interesse for laugets medlemmer indgår der nu en række smukke, interessante, lærerige og repræsentative skibsmodeller i udstillingen. Rundvisningen foregår på **Tøjhusmuseet, Frederiksholms kanal 29, 1220 København K (inde i gården)**. Man starter i museets administrationslokaler og går samlet over i selve udstillingen.

Onsdag den 6. marts 2013 kl. 19.30 fortæller laugsmedlem William Heering på Orlogsmuseet om kinesiske junker med udgangspunkt i sin mangeårige interesse og forskning i emnet. William Heering er fra officielt hold blevet inviteret til Kina i januar/februar i forbindelse med åbningen af en udstilling og udgivelsen af et bogværk om emnet.

fortsættes på inderside af omslag bagerst

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT

46. årgang

Nr.1 - februar 2013

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT

Udgivet af:

Selskabet
ORLOGSMUSEETS VENNER /
MARINEHISTORISK SELSKAB
Henvendelse vedr. medlemskab/
abonnement til kassereren Niels
Probst - E-mail: niels.probst@gmail.com
eller tlf. 4586-6983

ORLOGSMUSEETS
MODELBYGGERLAUG
Henvendelse vedr. medlemskab/
abonnement til formanden Poul
Henrik Westh, Havdrupvej 88, 2700
Brønshøj. E-mail:
formand.ombf@gmail.com eller
tlf. 2016-7692

Redaktion: Niels M. Probst (ansv.h.)
Vallerød Banevej 50
2960 Rungsted Kyst
Tlf. 4586-6983
e-mail: niels.probst@gmail.com

Layout: Tom Wismann
e-mail: twismann@gmail.com

Tidsskriftet udkommer fire gange
årligt.
Artikler og anmeldelser, der ønskes
optaget i tidsskriftet, sendes til
redaktionsadressen. Sidste frist
for indlevering af stof er den 10.
i månederne januar, april, juli og
oktober.

**Eftertryk er kun tilladt med tydelig
kildeangivelse.**

Tryk:
Glumsø Bogtrykkeri A/S
Tlf.: 5764-6085, ISO 14001,
Svanemærkelicens 541-445

INDHOLD

Artikler:	
Orlogsskibet NIELS IUELS	3
Middelhavstogt i 1931 <i>Henrik Muusfeldt</i>	
Meddelelser fra Orlogsmuseets Venner/Marinehistorisk Selskab	40
Forslag til vedtægtsændring	41
Orlogsmuseets Modelbyg- gerlaug - Indkaldelse til generalforsamling	43

www.marinehist.dk

*Forside: Orlogsskibet NIELS IUEL i
Flådens Leje.*

Orlogsskibet NIELS IUELS Middelhavstogt i 1931

af Kommandør Henrik Muusfeldt

Henrik Muusfeldt. (Privat foto)

Om øvelsestogtet med kadetskibet i 1931 kan man i ”Søofficersskolen gennem 250 år” bl.a. læse: ”*Det sidste kadetskib i perioden 1922-32 var orlogsskibet Niels Iuel, der i 1931 under kadetchefen, kommandør Godfred Hansens kommando, fuldførte det længste togt, som kadetskibet indtil da havde gjort. Togtet gik gennem Middelhavet til Konstantinopel og videre ud i Sortehavet, hvor Odessa blev anløbet. Besøget i Konstantinopel fandt sted på en tid, hvor danske ingeniørfirmaer var i gang med meget store jernbaneanlæg i Lilleasien, og det var især fra disse firmaers side, at der var blevet fremsat*

ønske om et besøg af et dansk orlogsskib som en slags national og moralsk støtte. På togtet blev endvidere Genua, Algier, Athen og Bordeaux anløbet.”

Indledning

Ideen med at skrive en beretning om orlogsskibet NIELS IUELS¹ togt som øvelsesskib for Kadetskolen til Middelhavet i 1931 blev bl.a. skabt på baggrund af et foredrag holdt af kommandør Godfred Hansen. Hvor og hvornår foredraget blev holdt, er ikke oplyst, og det foreliggende manuskript, fundet på Marinens Bibliotek i forbindelse med bibliotekets flytning til Kastellet, ender brat ved orlogsskibets ankomst til Odessa. Derfor har det været nødvendigt at supplere beretningen med oplysninger fra diverse arkivmapper i Rigsarkivets samlinger. At min far, søkadet Aa. L. Muusfeldt i afdeling B var med på togtet gjorde ikke opgaven mindre interessant.

Som supplement til Godfred Hansens foredrag, ”På togt med NIELS IUEL”, er benyttet forskelligt arkivmateriale fra Rigsarkivets samlinger samt uddrag af breve skrevet af værnepligtig Mogens Malther.²

Med hensyn til orlogsskibets skibsjournal lykkedes det mig ikke at finde originaleksemplaret i Rigsarkivet, hvorfor jeg har benyttet det ”afskriftseksemplar” som B-kadetterne på skift

Togtet til Middelhavet var ikke NIELS IUELS første togt til udlandet. Her er skibet fotograferet i Montevideo, Uruguay, i januar 1924. Bemærk solsejlet, der dækker hele fordækket. (FBIB)

afskrev fra skibsjournalen. Dette er sidenhen indleveret fra Kadetskolen til Rigsarkivet. Endvidere er anvendt NIELS IUELS maskinjournal samt diverse skrivelser fra Marineministeriet, Flådestationen og Kadetskolen. Endelig har uddrag af chefen for orlogsskibets besøgsrapporter, som Marineministeriet sendte til H.M. Kongen, bidraget med væsentligt ”baggrundsmateriale”. Der blev i alt sendt seks rapporter; efter besøget i Konstantinopel (Istanbul), Odessa, Piræus, Genua, Algier og Bordeaux. Rapporterne blev afsendt fra Genua, Bordeaux, Aaben-

raa og Lillebælt.

Kommandoen var hejst fra den 20. maj – 3. september 1931.

Udkommando

Godfred Hansen beskrivelse af orlogsskibet

Kommandør Godfred Hansen havde allerede været chef for orlogsskibet NIELS IUEL et par gange, da han hejste kommando i orlogsskibet NIELS IUEL i maj 1931. Første gang var som orlogskaptajn i 1926, hvor H.M. Kongen besøgte Færøerne og næste gang i 1930, hvor nu kommandørkaptajn Godfred

Kommandørkaptajn Godfred Hansen blev beordret som chef for orlogsskibet NIELS IUEL på dets togt i 1931 som øvelsesskib for Kadetskolen. Udkommandoen blev udtrykt således i "Kongens Chefsordre" af 14. januar 1931: "Da Vi allernådigst har udnævnt Dem, hr. kommandørkaptajn Godfred Hansen, Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd, dekoreret med Fortjenstmedaljen i Guld, Holmens Hæders-tegn, Storriddere af Den islandske Falk, til chef for orlogsskibet NIELS IUEL som øvelsesskib for Kadetskolen, så har De i denne egenskab at overtage kommandoen af dette skib og i øvrigt rette Dem efter de for Søværnet gældende love og bestemmelser samt de nærmere instruktioner og ordrer der tillægges Dem af Marineministeriet". Kommandørkaptajn Godfred Hansen blev udnævnt til kommandør den 6. april 1931. (Orlogsmuseets arkiv)

Hansen var chef, da Kongen aflagde besøg på Færøerne og i Island. Derfor kunne kommandør Godfred Hansen med stor saglighed udtale sig om orlogsskibet NIELS IUEL og dets kapaciteter:

"NIELS IUEL er jo vort nyeste og anseeligste skib, selv om det ikke er nogen årsunge. Det kan ikke nægtes, at det blev lidt misdannet ved fødslen. Det var sat på stablen som panserskib til erstatning for det ældste af vore kystforsvarsskibe. Men så gik der politik i det, en farlig sygdom, der angriber

næsten alle foretagender ved fødslen, i hvert fald her i landet. Man mente, at 24 cm kanoner var for store for os, vi måtte kun have 15 cm kanoner her i Danmark. Det er dette ræsonnement, der i sine konsekvenser kan føre til det bekendte forslag om at save det halve af geværerne, for at de ikke skal kunne gøre for megen fortræd. At Niels Iuel på den måde hverken blev et panserskib eller en krydser, er altså ikke de sagkyndiges fejl. Skal der peges fingre er det i hvert fald ikke af os. Nu blev det altså til et pansret skib med

en koffarditramps fart og en let krydsers kanoner. Kanoner, der i øvrig slet ikke er så dårlige. Der er 10 af dem med 6 i breidsiden og de rækker deres 18.000 meter. 2½ mil, gammel dansk mål. Og man kan oven i købet træffe med dem på den afstand. Men de er alt for små til at gøre nogen kraftig skade på større fremmede skibe. Og så er der jo opnået, hvad der var politikernes hensigt. Men disse svagheder står jo ikke at læse udenpå for andre end fagmænd. Skibet er forsynet med et skydemær, der ser ganske imponerende ud. Dækket er bredt og anseeligt. Chefens beboelse nærmest kongelig, således at det er et skib, man godt kan være bekendt at sende på langfart. Det vil imponere de fleste lægfolk, og med dets batteri på 10 kanoner måske også en og anden ikke for durkdreven fagmand”.

Sejlordre

Før Marineministeriet udsendte sejlordren for orlogsskibet NIELS IUELS togt til Middelhavet havde der været mange overvejelser om togtet. I begyndelsen af december 1930 rettede direktøren for Marineministeriet, kontreadmiral Rechnitzer, henvendelse til Udenrigsministeriets direktør, grev E. Reventlow på grund af en henvendelse fra den lettiske admiral Keyserling. Han havde i august 1930 været på besøg i København med en flådeafdeling og ønskede nu at høre om der ville være mulig-

hed for et dansk orlogsbesøg i Libau (Liepaja) fra den 10. – 12. juni 1931. Anledningen for besøget var markering af 10-årsdagen for den lettiske marines oprettelse. I brevet til Reventlow skrev Rechnitzer, at det ”af hensyn til de planer, der var om at sende NIELS IUEL til Konstantinopel, til støtte for det danske ingeniør foretagende ved jernbaneanlæggene i Lilleasien, samt eventuelt Odessa for at gengælde de russiske marinebesøg i København, så måtte Niels Iuel antagelig lades ude af betragtning, da den ikke vil kunne være tilbage tidnok fra togtet til Middelhavet til at kunne sendes til Letland”.³

Det er her første gang jeg er faldet over begrundelsen for at sende Niels Iuel til Konstantinopel, netop at vise flaget og derved yde støtte til danske ingeniørfirmaer.

Sidst i december 1930 meddelte Marineministeriet Udenrigsministeriet direkte, at det havde til hensigt at lade orlogsskibet NIELS IUEL, i det kommende sommerhalvår, aflægge besøg i forskellige udenlandske havne og påtænkte at lade orlogsskibet anløbe Genua, Konstantinopel, Odessa, Piræus, Algier og Tanger. Besøget i Tanger bortfaldt og i stedet skulle NIELS IUEL anløbe Bordeaux på vej tilbage til Danmark. Hvorfor dette besøg blev ændret, har det ikke været muligt at finde frem til.

Marineministeriet anmodede herefter Udenrigsministeriet om at foretage de

Sort streg er ruten ud, og rød streg ruten hjem. (Rute indtegnet af Søren Nørby)

fornødne anmeldelser eller fremskaffe de fornødne tilladelser hos respektive landes regeringer.⁴

Der var tilsyneladende ro omkring orlogsskibets Middelhavstogt den følgende måned for ikke før i begyndelsen af februar skrev Rechnitzer igen til grev Reventlow. I et brev dateret den 6. februar besvarede Marineministeriet en anmodning om at fremrykke besøget i Konstantinopel, så det kunne finde sted indenfor tidsrummet 15. april – 1. juni. Det var formentlig efter en henvendelse fra folketingsmand Holger Andersen, som ønskede flådebesøget fremrykket, fordi Rechnitzer tilbagesendte to breve fra Holger An-

dersen i svaret til Udenrigsministeriet. Holger Andersen var kommissær i Folkeforbundet og præsident for den kommission, der udvekslede grækere og tyrkere og kan have forsøgt at ændre orlogsskibets besøgsperiode i Konstantinopel. Godfred Hansen udtalte sig meget positivt om Holger Andersen. I svaret til Reventlow skrev Rechnitzer, *”at man på grund af tidspunktet for det værnepligtige mandskabs indkaldelse ikke kan ændre NIELS IUELS togt, men ved at lade skibet hejse kommando en uge tidligere og straks derefter afgå direkte til Konstantinopel kan besøget dog fremskyndes ca. 1 måned, således at dette finder sted i tiden 5. – 9. juni”*.

Ved sejlordren blev kommandør Godfred Hansen bemyndiget til under opholdet i Konstantinopel ledsaget af en af skibets officerer, eventuelt at rejse til Angora (Ankara) for at aflægge officielt besøg hos den tyrkiske regeringschef, hvis denne opholdt sig der, og det i øvrigt ikke blev frarådet af det danske gesandtskab.

På rejsen fra Piræus til Genua var Godfred Hansen endvidere bemyndiget til at gå gennem Korinther-kanalen, såfremt de lokale forhold tillod det og såfremt lods- og bugserudgifterne ikke væsentlig oversteg det beløb, der i brændselsomkostninger blev sparet ved denne kortere sejlroute.

I løbet af togtet kunne der efter chefens nærmere bestemmelse foretages en udflugt for kadetter og aspiranter, hvor en sådan blev skønnet at være af betydning for disses uddannelse. En sådan større udflugt blev gennemført i form af en 2-dages udflugt til oasen Bou-Saade under opholdet i Algier. I øvrigt lagde ministeriet vægt på, at der blev givet *”besætningen rundelig landlov, når tjenesten og forholdene tillod det”*. Under ophold ved og i København skulle landloven under de nævnte forudsætninger udstrækkes til landlov for fast personel under hensyn til de pågældendes charge. For tildeling af landlov burde i øvrigt for fast personel anvendes så ensartede regler som muligt under hensyn til de pågældendes særlige tjeneste om bord.

Genforsyning

Om genforsyning kan man i sejlordren læse, at *”såfremt der intet uforudset måtte indtræffe, vil skibets brændselsbeholdninger være at supplere i Konstantinopel og Genua”*, og ministeriets Indkøbskontor blev beordret til at træffe de fornødne forberedelser til indkøb af ca. 200 tons Waleskul og ca. 200 tons brændolie, som skulle leveres i Konstantinopel og ca. 125 tons brændolie, som skulle leveres i Genua.

De nævnte kvanta var fastsat under den forudsætning, at der under sejladsen i hovedsagen blev anvendt én kulfyret og én oliefyret kedel, samt at orlogsskibet ved sin tilbagekomst til danske farvande havde opbrugt hele kulbeholdningen. Efter hjemkomst til danske farvande skulle orlogsskibet så vidt muligt udelukkende anvende kulfyring og aftage kullene fra Marinens Depot i Aabenraa. Kulforbruget på denne sidste del af togtet blev fastsat til i alt ca. 330 tons.

Brændselsrapport skulle indsendes månedligt til ministeriet og i denne forbindelse blev opmærksomheden henledt på, at *ministeriet måtte anse gennemført økonomi med inventar og forbrugsgods samt øvrige skibsudgifter for nødvendig*, hvorfor det burde indskærpes overfor de respektive regnskabsførere samt øvrige befalingsmænd og ligestillede, at der i den daglige tjeneste blev opretholdt fornødne besparelser i så henseende.

Godfred Hansens bemærkninger til sejlordren

Som nævnt havde kommandør Godfred Hansen tidligere været chef for orlogsskibet på større togter og derfor må man som nævnt acceptere, at han havde sine synspunkter. I foredraget fremhævede han bl.a.:

”Hvorledes der træffes bestemmelse om, at NIELS IUEL skal foretage et togt til Middelhavet, hvilke byer der skal anløbes o.s.v., o.s.v. har jeg ingen ide om. Det er noget, der foregår oppe i det allerhelligste, oppe i Centraladministrationen, hvor almindelige dødelige ikke har noget at gøre”.

”Nu til dags går det jo alt for sjældent på, at vore orlogsskibe kommer på langfart. Og når man nu engang har valgt søvejen, vil De kunne forstå, at indenskærsejladis ikke altid vil tilfredsstille en helt. Nå en rigtig sømand regner jo også NIELS IUEL’s togt nærmest for en indenskærs rejse. I Nord-søen har man jo dog læ af England, og Middelhavet, der kun er for en indsø at regne, men der er lige det stykke over spanske søen og ned langs Portugal, hvor man virkelig er til havs. Vi skulle sejle hele vejen gennem Middelhavet og ligeså langt, man kunne komme ad den vej, til den fjerneste krog, til Odesa”.

”Der var kapløb mellem de værnepligtige for at komme med, men heller ikke chef og befalingsmænd var kede af den udkommando. Det er jo som bekendt

lyst, der driver værket. Derfor var der grund til at forvente, at der skulle komme et godt togt ud af det”.

Forberedelse til togtet Skibets ekvipering

I løbet af kun én uge blev alt gods bragt om bord og NIELS IUEL var klar til at hejse kommando.

Bortset fra Kristi Himmelfartsdag torsdag den 14. maj og søndag den 17. maj mødte befalingsmænd, faste folk og værnepligtige for klargøring af orlogsskibet til sommerens togt hver morgen fra onsdag den 13. – tirsdag den 19. maj 1931. Kadetterne og aspiranterne mødte først lidt senere. Arbejdet ophørte dagligt kl. 1600, hvor amningen for og agter blev aflæst. Blandt det gods, der blev taget om bord kan nævnes, artillerirekvisitter og –instrumenter, ammunition og uladte projektiler, skaffegrej og messeinventar. Dykkerapparater og forbrugsgods fra Møbelmagasinet. Der blev provianteret og der blev taget kantinegods om bord. Endvidere tøj fra Beklædningsmagasinet og kompasgrej.

Som nævnt blev amningen aflæst hver dag. Ved ekviperingens begyndelse onsdag den 13. maj måltes den til 5,0 meter for og 4,8 agter, og da man var færdig tirsdag den 18. maj var amningen ændret til 5,05 meter for og 5,1 meter agter.

Den 30. april 1931 skrev Marinemini-

NIELS IUELS besætning talte 329 mand. (Orlogsmuseets arkiv)

steriet til Flådestationen, at der i indeværende udrustningsår skulle medgives illuminationsmateriel til kongeskibet DANNEBROG og orlogsskibet NIELS IUEL. Orlogsskibet fik stor glæde og brug af det udleverede illuminationsmateriel under de mange anløb af såvel danske som udenlandske havne under sommertogtet.⁵

Kommandoen blev hejst kl. 0700 onsdag 20. maj 1931 og besætningen mødte om bord.

Bemandingsreglementet

Den 11. marts 1931 udsendte Marineministeriet et bemandingsreglement for orlogsskibet NIELS IUEL. Her var opgjort i alt 204 personer ekskl. søkadetter og søkadetaspiranter.⁶ Af viceadmiralens rapport efter inspektionen den 21. maj 1931⁷ fremgår endvidere, at der om bord var 21 kadetter og 12 aspiranter.⁸

De til orlogsskibet bestemte officerer og ligestillede fratrådte havende tjeneste den 15. maj og tiltrådte samme dag om bord, idet dog Godfred Hansen og skoleofficererne ved Kadetskolen samt

kaptajnløjtnant Hempel-Jørgensen indtil kommandoens hejsning forblev til tjeneste henholdsvis ved Kadetskolen og i Marineministeriet.⁹

Uniformering

Den 15. april 1931 gav Marineministeriet tilladelse til, at den fra Beklædningsmagasinets fremsendte skrivelse fulgte model til jakke, med nedfaldende krave, til hvid søofficersuniform blev tilladt for søofficerer, dæksofficerer, dæksofficersassistenter og ligestillede. Ministeriet bemyndigede ved samme lejlighed Kadetskolen til med det forestående togt med orlogsskibet NIELS IUEL for øje at forberede anskaffelse af omhandlede jakke til kadetterne.

Den hvide jakke blev approberet af ministeriet ved skrivelse af den 29. april 1931 og reglementeret for kadetter. Jakken blev tilladt for søofficerer, læger, dæksofficerer og dæksofficersassistenter og de med disse grader ligestillede.¹⁰

Kommandohejsning

Kommandør Godfred Hansen hejste kommando kl. 0700 onsdag morgen den 20. maj 1931 og indtil der kastedes los senere på formiddagen mønstredes besætningen efter skibets forskellige ruller. Efter afgang stod orlogsskibet ud fra Flådens Leje og påbegyndte en deviationsundersøgelse nord for Middelhavet. Om eftermiddagen mønstredes besætningen igen efter skibets

Søkadet i klasse B, Aage Lauritz Muusfeldt. Født den 19. juli 1908, udnævnt til søløjtnant II den 27. august 1932. Afsked pga. alder som kommandørkaptajn den 31. juli 1968. (Privat foto).

ruller og ved bjærgningsrullen blev besætningen mønstret med redningsmidler. Efter afsluttet deviationsundersøgelse stod NIELS IUEL ind i Københavns Havn og fortøjede i bøje nr. 3. Torsdag morgen den 21. maj kom Flådeinspektøren, viceadmiralen Amtrup om bord for at inspicere NIELS IUEL. Der blev afgivet en salut på 15 skud.¹¹ Derefter parade og inspektion. Besætningen mønstredes efter bemandingsreglementet og ved mønstringen

efter bjærgningsrullen medbragtes igen redningsmidler. Derefter mønstredes besætningen efter skytrullen, og brand- og lækrullen. Viceadmiralen gik fra borde kl. 1130 og NIELS IUEL afgav igen en salut på 15 skud.

Efter inspektionen meddelte viceadmiralen Marineministeriet, at han havde inspiceret orlogsskibet NIELS IUEL og af Flådeinspektørens rapport til Marineministeriet fremgår det bl.a., at chefen, kommandør Godfred Hansen erklærede, at *”han intet havde at anføre angående skibets klargøring og udrustning”*. Og *”ved den foretagne grundige inspektion af skibet fandtes heller intet at bemærke”*. Viceadmiralen bemærkede i rapporten, at den første organisation var foretaget, hvilket også blev konstateret gennem mønstring efter skyt-, brand-, læk-, luknings- og bjærgningsrullerne. I rapporten bemærkes det, at redningsmidlerne blev medbragt ved mønstringen efter bjærgningsrullen. Efter endt inspektion bemyndigede Flådeinspektøren kommandør Godfred Hansen til at melde sig sejlklar i ministeriet.¹²

Togtet

Efter Flådeinspektørens inspektion meldte Godfred Hansen sig klar i Marineministeriet og lidt før kl. 1400 blev besætningen beordret *”på post til at gå af havn”*. Fartøjerne blev hejst og besætningen blev mønstret efter skytrullen. Der kastedes los fra bøjlen og

NIELS IUEL stod ud af havnen og ud gennem Kroneløbet. Orlogsskibet stod nord på i Sundet og der manøvreredes for en deviationsundersøgelse i farvandet mellem Middelgrunden og Hven. A-kadetterne deltog i deviationsundersøgelsen, mens B- og C-kadetterne samt aspiranterne havde splejsning og geværeksercits.

Sidst på eftermiddagen manøvrerede NIELS IUEL for radiopejleapparatet i farvandet mellem Middelgrunden og Lous Flak. Bagefter stod orlogsskibet nord på i Sundet og videre nord på i Kattegat.

Fredag morgen den 22. maj holdt NIELS IUEL den gående udfør Frederikshavn for at overføre kaptajn Dirckinck-Holmfeld og ingeniørerne Wolff og Langhorst til Frederikshavn,¹³ herefter fortsatte skibet nord på mod Ska-gen Rev Fyrskib, der blev rundet, og orlogsskibet stod sydvest på i Nord-søen mod Den engelske Kanal. I løbet af lørdagen manøvreredes for tåge og de vandtætte døre blev lukket. Der blev taget *”precautioner”* mod tordenvejr natten mellem lørdag og søndag. Søndag formiddag den 24. maj blev der afholdt gudstjeneste i anledning af pinsen. Værnepligtig Mogens Malther beretter, at der i anledning af Pinsen lørdag aften serveredes en meget kraftig punch af rom, akvavit, madeira og sherry, hvilket skaffede en vældig stemning. Under gudstjenesten læste næstkommanderende op af biblen og

der blev sunget salmer. Først ”Kongernes Konge” og ”Dejlig er jorden”. Gudstjenesten sluttede med et ”*Gud bevare Kongen*”. Søndag og mandag eftermiddag var der filmforevisning på mandskabets banjer. NIELS IUEL fortsatte sydvest på mod Kanalen.

Tirsdag formiddag den 26. maj havde kadetterne forelæsning. A-kadetterne havde teoretisk artilleri, B-kadetterne signalering og C-kadetterne og aspiranterne sundhedslære. Om eftermiddagen havde A- og B-kadetterne kommandoøvelser, C-kadetterne praktisk navigation og aspiranterne praktisk signalering.

Tidligt om morgenen onsdag den 27. maj passerede orlogsskibet en nord-

gående spansk eskadre i en afstand af ca. 3 sømil. Den spanske eskadre bestod af fire krydsere, fire destroyere og to jagere. Det var fire destroyere af BARCAIZTEGNI-klassen, to jagere af ALCEDO-klassen, to krydsere af PRINCIPPE ALFONSE-klassen, en krydser af BLAZ DE LEZO-klassen og krydseren REINA VICTORIA EUGENIA.

NIELS IUEL fortsatte syd på langs Den iberiske Halvø og stod ind i Middelhavet. Fra Gibraltar fortsatte forlægningen østover i Middelhavet.

Om forlægningen sydover fortalte Godfred Hansen i sit foredrag bl.a.:

”Rejsen var begunstiget af det skønneste vejr. Ikke engang i den spanske sø

To søkadetter under artilleriuddannelse ombord i krydseren HEIMDAL. Kadetten til højre er Aa. L. Muusfeldt. (Privat foto)

var det tilstrækkelig meget søgang til, at de unge kadetter kunne få deres søben rigtig udviklede. Når der var mere kuling end en 3-4 styrke grader, så kom den agtenfra og skubbede på. Det var heldigt, for vi skulle være i Konstantinopel den 5. juni om morgenen. Der var ingen tid at spille. Man kan nemlig ikke sætte farten op efter forgodtbe- findende. Hver knob, hver sømil, man løber hurtigere, får brændselsforbruget til at svulme uforholdsmæssigt op, og resultatet af for megen fart ville blive, at vi måtte anløbe en havn på vejen for at fylde kul eller olie. Og dette ville af sig selv give adskillige timers forsin- kelse. Vi kunne lige nå det i rette tid, hvis vi kunne marchere med 11 knob, hverken mere eller mindre. Så det var heldigt, at vejrguderne var os gunstige. Rejsen skulle helst gøres i et træk. Man vil jo gerne have, at kadetterne skal få en lille smule fornemmelse af, hvad det vil sige at færdes på søen. At få så lange togter, som søfolk havde i gamle dage til Australien eller rundt Kap Horn med 8-10 måneder i søen, det hører jo en svunden tid til. Der er jo også så meget at lære nu til dags, at søofficerernes videnskabelige uddan- nelse gør det nødvendigt, at der slås af på det rent sømandsmæssige. Men alligevel er det jo godt, at man stadig bare løber ud af havn og ind i havn, og 14 dage i søen smager dog altid af fugl. I dette tilfælde vil man dog måske sige ”af fisk”. Men naturligvis bliver

en rejse til Middelhavet, selv om man sejler i 14 dage i træk heller ikke det samme som en oceansejlad over hav og under himmel. Denne navigation er jo næsten som de første søfarende, fønikerne brugte. Man forhalede sig frem langs land og var ikke rigtig glad, når man tabte det af syne.

På vor rejse havde man jo også land næsten hele tiden. To dage efter at man har hilst farvel til den lange Jyde, Ska- gens Fyr, står man allerede og lytter efter tågesignal fra fyrskibene i Kana- len. Så passerer man samme dag Dover og har land i sigte Kanalen ud, indtil man går rundt om Frankrigs vesthjør- ne; Quessant. Endelig er man i rum sø og sejler videre i god ro og mag under Vorherres himmel, hvor der er højt til loftet og vidt til væggene. Men allerede halvanden dag efter dukker Spanien op i synskredsen og Kap Finisterre passe- res. Derefter har man praktisk talt land i sigte lige til man oppe i bunden af Sortehavet ikke kan komme længere. Men det giver jo afveksling, og hvor dybderne tillader det, holder jeg af at gå så klods ind som muligt. Det er jo ikke som i sejlskibenes tid, hvor man måtte passe på ikke at komme på en læger val, dvs. så nær inde under land, at man ikke kunne krydse sig klar af det, hvis det blev pålands kuling.

Her er underholdning nok. I den stær- ke strøm bolttrer sig utallige delfiner. I store flokke kommer de strygende ind mod skibet som en torpedobådsflotille

i angreb. Så tumler de sig rundt om skibet, dykker ned under kølen og kommer op på den anden side. Nogle morer sig med at svømme nøjagtig foran skibet, hvor de kan holde gående i lange tider. Man kan stå over dem og se dem ganske tydeligt. Se hvordan de slanke legemer med små smidige bevægelser skyder fremover gennem vandet og tilsyneladende uden mindste anstrengelse holder deres 11 knob. Bagefter kommer NIELS IUEL stønnende med 4-5000 heste asende gennem maskineriet.

Så nås Gibraltar Strædet, et af verdens mest trafikerede farvande. Hver modgående damper, der passerer os kipper med flaget. Og agten fra har vi en hel lille flåde styrende strædet ind. Strædet er kun halvt så bredt som Storebælt og ser smallere ud, fordi der er højt land på begge sider. Overalt på fremskudte klippelejer er der bygget gamle forsvartårne og tunge fæstningsanlæg. Europa og Afrika har ikke set venligt til hinanden tværs over det snævre sund. Sydsiden er den frodigste. På disse bredder bliver det for meget af det gode, når fjeldskråningerne vender mod syd. Så svides de af sommersolen. Derfor trives alting bedst på Afrikasiden, der vender mod nord, og talrige småbyer og huse fordelt op ad skråningerne og ned i dalene taler tydeligt herom. Dette kalder de gamle ”Herkulesstøtterne”. Intet under, for når skyerne ligger tungt ned over bjergene på begge sider, kan det godt se ud som om

Der slanges på fordækket under middagshvil. (FBIB/Ernst Chr. Skabelund)

det var støtter, der bar himmelhvælvingen.

Så nåede vi ind i det dejlige Middelhav, dette perlemorsagtige blå vand, der er så bedårende at sejle i. Hvor er der dog lyst og smilende og venligt. Det er noget andet end Nordsøen, der jo næsten altid er fuld af havgus med grå usigtbarhed og gråt vand. Selvfølgelig kan der være vilde og farlige storme i Middelhavet. Men så kold, så barsk, så ubarmhjertig ”stimende” våd som Nordsøen kan vise sig overfor fiskerne, det kan man ikke vente henede. Nå, Middelhavsfiskeren føler det måske ligeså hårdt i ondt vejr som

Nordsøfiskeren. Men oppe hos os ville han være frosset ihjel, længe før der var virkelig fare.

Vi passerede Algier Bugten og nikkede ind til Algier, den store hvide by, som vi skulle besøge på hjemturen. Om natten passerede vi en lille øgruppe Galittaøerne, men forinden trak det voldsomste elektriske uvejr – som jeg nogensinde har set – hen over os. Bælgmørke skyer trak henover himlen og åd det dejlige måneskin. Alt blev ravende mørkt med en underlig stille luft og så tog det fat på at lyne. Ikke et eller to eller tre steder. Men i alle retninger og kanter. Brede flade lyn, der oplyste store stykker af himlen som med ild. Zigzaglyn på kryds og tværs. Strålelyn og forgreninger over den halve himmelhvælving, lyn med så voldsom lysvirkning, at man ikke var rigtigt på det rene med, om de slog fra nedenunder og opad eller fra oven og ned. Det tordnede ikke nær i forhold dertil, som man kunne have ventet. Kun engang imellem et øredøvende skrald. Sådan stod det på i det meste af to timer. Når lynene lyste op så vi Galittaøerne og skærene. Klippetænder, der stak op af havet og det klare lys tegnede sig som silhuetter, der så ud som om de var så nær ved, at vi måtte sejle på dem. Endskønt der i virkeligheden ikke er anden fare på færde med et lynnedslag i vor lynafleder, så var skuespillet alligevel så voldsomt, at det blev uhyggeligt. Siciliens sydkyst passerede vi ved af-

tenstide og så lysene blive tændt efterhånden op af bjergsiden, så at det til slut lignede den skønneste illumination. Den følgende dag havde vi nået Grækenlands sydspids Kap Matapane (Ákra Tainaron). Så drejede vi på ny mod nord og sejlede gennem Det ægæiske Hav mellem Kykladernes og Sporadernes grupper. Den 4. juni nåede vi Dardanellerne”.

Konstantinopel (Istanbul)

NIELS IUEL skulle ankomme til Konstantinopel den 5. juni om morgenen, og da skibet nærmede sig Dardanellerne, var der ikke nogen tid at spille. Man var klar over, at der så godt som altid løb strøm fra Dardanellerne og ud i Det ægæiske Hav. En kraftig strøm, der på sine steder nåede op på 4-5 knob og en sådan kraftig modstrøm kunne udskyde ankomsten til Konstantinopel. Herudover krævede de tyrkiske karantæneforanstaltninger, at alle skibe skulle stoppe midt i Dardanellerne for at blive undersøgt. Fra NIELS IUEL blev der afsendt telegram til signalstationen ved indløbet til Dardanellerne, med oplysning om ankomsttidspunkt og anmodning om at have karantænebåden klar, så kontrollen kunne blive overstået hurtigst muligt. Fra signalstationen modtog NIELS IUEL omgående det svar, at det ikke behøvede at stoppe for karantænen, men kunne gå glat igennem. Orlogsskibet blev budt hjertelig velkommen, og da skibet kom ind i

Dardanellerne og passerede signalstationen, blev stationens velkomsthilsen gentaget med signalflag. Takket være tyrkernes imødekommenhed, nåede skibet inden det blev helt mørkt ud af det snævre stræde og ud i Marmaraha-vet.

NIELS IUEL ankom til Konstantinopel i rette tid om morgenen fredag den 5. juni, fik havnelods om bord og ankrede efter lodsens anvisning udfor slottet Dolma Bagtché imellem en del handelsskibe. Forinden var det tyrkiske flag blevet saluteret med 21 skud. Saluttten blev besvaret ligeledes med 21 skud. Kommandør Godfred Hansen gik derefter i land for at aflægge besøg hos den danske ambassadør P. Schou, der kort efter gengældte besøget. Ambassadøren oplyste under visitten, at han forgæves havde søgt at få ordnet foretræde hos Præsident Mastapha Kemal Pascha; men måtte oplyse, at præsidenten ikke længere tog imod fremmede skibschefer. Han havde også tidligere sagt nej til at modtage en engelsk admiral, der var kommet til Konstantinopel med sin eskadre. Modtagelsen var dog blevet ordnet, fordi den engelske ambassadør havde erklæret, at såfremt admiralen ikke kunne blive modtaget, ville den engelske eskadres besøg blive opgivet. Derfor mente ambassadør Schou, at der ikke var grund til for Godfred Hansen at tage til Ankara, og at han opgav at besøge præsidenten som han var bemyndiget til i

sejlordren.

Da NIELS IUELS ankomst til Konstantinopel faldt på en fredag, blev de officielle visitter først gennemført den næste dag. Det første besøg gjaldt Valien, der var en civil embedsmand af høj rang, og kan betragtes som en slags civilguvernør for Konstantinopel. Det næste besøg var hos den øverstkommanderende i Konstantinopel, en generalløjtnant. Begge steder foregik samtalen på fransk, hos Valien dog ikke direkte, men ved hjælp af tolk. Besøgene gengældtes om eftermiddagen og begge blev saluteret med 15 skud.

Under besøget i Konstantinopel var der flere officielle festligheder. Allerede på ankomstaftenen gav den danske koloni en reception. Ambassadøren havde inviteret ”corps diplomatique” og en del tyrkiske militære og civile embedsmænd samt den danske kolonis medlemmer, alle med damer. Fra skibet var inviteret søofficerer, kadetter og aspiranter .

Lørdag eftermiddag den 6. juni var den første forevisning under togtet af ”Danmarksfilmen”. Det var en oplysningsfilm om Danmark, der blev fremvist under musikledsagelse af skibets orkester. ”Danmarksfilmen”¹⁴ blev vist under hvert havneanløb under Middelhavstogtet. Forinden forevisningen holdt præsident Holger Andersen et foredrag om Danmark på fransk. Om filmen udtalte Godfred Hansen, at den ikke forekom ham synderlig heldig,

idet den udover fremvisning af det danske flag ved begyndelse og slutning af filmen ikke viste noget som helst, der i særlig grad karakteriserede Danmark. Kommandør Godfred Hansen pegede i særlig grad på det uheldige, *”at der som reklame for et smørproducerende land kun vistes en i øvrigt udmærket serie billeder fra en margarinefabrik”*. Godfred Hansen fandt det også ejendommeligt, at der vistes billeder fra Siams jungle med elefanter uden forklarende tekst og dermed forbindelse til Danmark. Om aftenen gav ambassadøren en middag for de tyrkiske embedsmænd med fruer og den danske koloni og ved denne lejlighed udveksledes officielle skåltaler for de to lande imellem ambassadør Schou og Valien af Konstantinopel. Søndag eftermiddag var der reception om bord. Hertil var indbudt de samme gæster som ved den danske ambassadørs reception, dog med undtagelse af *”corps diplomatique”*.

Fra de tyrkiske myndigheders side blev der ikke foranstaltet festligheder i Konstantinopel, men derimod gav ingeniørfirmaerne Saabye & Lerche og Kampmann, Saxild & Co. en fest for søofficererne. Ved denne lejlighed meddelte den danske ambassadør, at Hans Majestæt Kongen havde udnævnt chefsingeniørerne Kampmann og Saxild til Ridder af Dannebrog. De to ingeniører gav under besøget udtryk for, at man var overordentlig taknem-

melige for orlogsskibets besøg, og man tvivlede ikke på, at det ville tjene til yderligere at styrke det gode forhold mellem de danske firmaer og deres tyrkiske arbejdsgivere.

Under opholdet blev Godfred Hansen gjort opmærksom på, at man fra tyrkisk side ville betragte det som en høflighed, såfremt skibschefen ville lægge blomster ved et monument i Pera. Monumentet var rejst til minde om Republikken Tyrkiets oprettelse. Godfred Hansen accepterede og nedlagde mandag den 8. juni om formiddagen foran fronten af kadetkorpset en blomsterdekoration i de danske farver ved monumentet.

Ambassadør Schou, søofficererne og kadetterne blev også inviteret til at besøge den tyrkiske kadetskole. Skolen lå 12 sømil syd for Bosporus og udflugten, der blev foretaget med motorbåd, fandt sted mandag den 8. juni efter kranse nedlægningen. De besøgende fik en udmærket modtagelse af skolens chef, og de tyrkiske og danske kadetter kom hurtigt i kammeratligt samvær, idet de tyrkiske kadetter gennemgående talte godt engelsk. Skolen bestod af flere store bygninger grupperede omkring et stort haveanlæg. Der var ca. 200 kadetter, idet også ingeniørkadetterne fik deres uddannelse på kadetskolen. Undervisningen var 6-årig og kadetterne mødte på skolen i 15 årsalderen. Fagene og kravene syntes at svare nogenlunde til de danske forhold. Overalt herskede

orden og renlighed, og de ca. 60 kadetter, der var hjemme, viste en udmærket militær holdning. Efter omvisningen inviterede Godfred Hansen skolen til et besøg om bord i NIELS IUEL, men den tyrkiske skolechef mente ikke, det var forsvarligt at modtage invitationen, da eksamen var nær forestående, således at han ikke turde distrahere de unge mennesker for meget. I værnepligtig mening Mogens Malthers beretning fra togtet kan man om besøget i Konstantinopel bl.a. læse, at *"det er den mest snavsede og ildestinkende by jeg har været i"*. Om et besøg i en basar fortæller Mogens Malther, at han *"aldrig har været ude for noget lignende, hverken af snavsethed eller frækhed, travlhed og snyderi"*. Han fortsætter: *"Vi kører gratis med sporvognene her. Befolkningen taler mange sprog. De fleste kan tale lidt tysk, engelsk, flydende fransk, græsk og tyrkisk"*.

Odessa

Som nævnt i indledningen slutter kommandør Godfred Hansens foredrag med sejladsen fra Konstantinopel til Odessa i Ukraine. Derfor har det været nødvendigt at benytte andre tilgængelige kilder for at beskrive orlogsskibet NIELS IUELS Middelhavstogt i 1931. Her danner B-kadetternes afskrift af skibsjournalen og oplysningerne fra orlogsskibets togtrapper det væsentligste baggrundsmateriale. Af skibsjournalen fremgår det, at der

før afgang fra Konstantinopel tirsdag den 9. juni var besøg om bord. Sidst på eftermiddagen var NIELS IUEL let, hvorefter skibet stod nord på i Bosporus og ind i Sortehavet og videre nord på mod Odessa, der er beliggende ved den ukrainske Sortehavskyst. Sejladsen gennem Bosporus frembød ingen vanskeligheder, idet det er dybt og rent på nær et enkelt sted, hvor der findes en midtfarvandsgrund, der som Godfred Hansen gav udtryk for, *"er nem at omsejle"*.

Om strædet skrev Godfred Hansen, at *"det er endnu smallere end Dardanelerne"*. Han sammenlignede strædet med Øresund, og fremhævede, at den sydlige kyst var bebygget lige så tæt som Øresundskysten. Mogens Malther skriver, at strædet stort set ikke *"er bredere end Alssund"*.

Torsdag morgen efter knap to dages sejlads anduvede NIELS IUEL Odessa Havn. Ca. 10 sømil fra havnen kom et hurtiggående sovjetrussisk motorfartøj på siden. En skibsbefalingsmand af 2. grad, der var adjutant hos chefen for Torpedobådsflotillen i Sortehavet, kom om bord og stillede sig til disposition for orlogsskibet under opholdet i Odessa. Han oplyste, at torpedojageren DSJERSJINSKI med chefen for Torpedojagerflotillen om bord lå i Odessa Havn. NIELS IUEL afgav derfor to salutter, først for nationsflaget ved indløbet til havnen og dernæst en salut for flotillechefens flag. Begge salutter

blev besvaret fra torpedojageren med skud for skud. Der blev anvist en udmærket ankerplads i selve havnen, og efter ankringen kom vicekonsul Petersen om bord. Han var ankommet et par dage i forvejen fra Moskva for at træffe de fornødne aftaler m.v. Den danske gesandt i Moskva, ambassadør Engell, var også kommet til byen.

Straks efter ankringen aflagde Godfred Hansen besøg om bord hos flotillechefen (kommandør) Korenjeff. Her traf den danske skibschef også den politiske flotillekommissær, hr. Gontar, der bar samme uniform som flotillechefen. Derefter aflagdes besøg hos ambassadør Engell samt hos repræsentanten for Folkekommissariatet for udenrigspolitiske anliggender, ambassaderåd Brodowsky, der var kommet til stede efter ordre fra Moskva, dernæst hos præsidenten for Odessa Sovjet, hr. Jakimowitch, og sidst hos chefen for Divisionskommandoen, (general) Uritsky.

Visitterne besvaredes samlede om eftermiddagen ved hvilken lejlighed, der blev afgivet en salut på 15 skud. Ligeledes aflagde ambassadør Engell visit om bord og blev modtaget i henhold til Salut- og Ceremonielreglementet. Under opholdet var der almindelig landlov for skibets besætning. Om byen skriver Mogens Malther, at *”byen er umådelig forfalden og kedelig med lange lige gader eller boulevarder, der løber parallelle som i Fredericia”*.

Modtagelsen var fra de lokale myndigheds side præget af den yderste venlighed og traktementet lod intet tilbage at ønske. Maden var af bedste sort sammensat med fransk raffinement. Vinene var indenlandske, fine gamle årgange fra Krim og Kaukasus.

Piræus

Orlogsskibet NIELS IUEL afsejlede fra Odessa mandag den 15. juni og den følgende dag stod orlogsskibet ind i Bosporus, og ankerede sidst på eftermiddagen ved den tidligere ankerplads udfør Dolma Bagtché i Konstantinopel. Tilladelse til dette korte ophold var indhentet før afrejsen den 9. juni, ligesom det også var aftalt, at det tyrkiske flag ikke skulle salutes på ny. Der afleveredes post, og sidst på eftermiddagen kom ambassadør Schou, præsident Holger Andersen og ingeniør Jørgen Saxild igen på besøg om bord.

Dardanellerne passeredes onsdag den 17. juni om formiddagen, og der udveksledes høflighedssignaler med signalstationen ved Saddul Bahr, som det var sket ved indsejlingen to uger tidligere. Nu ønskede signalstationen *”lev vel og lykkelig rejse”*.

Den 18. juni ankom orlogsskibet til Phaleron Bugten, hvor der blev afgivet salut for det græske flag. Salutten besvaredes fra den græske minekrydser HELLE. På reden lå yderligere tre græske torpedojagere.

Inden ankringen kom en komplimente-

rende græsk søofficer fra minekrydseren om bord, og ved ankomsten oplyste han, hvor NIELS IUEL skulle ankre på Phaleron Red udfor Piræus Havn.

Efter ankringen kom den danske generalkonsul, M. Manussi, vicekonsulen fra Athen, M. Gialistras, samt en repræsentant for vicekonsulen i Piræus om bord. Denne sidste, M. Casanova varetog konsulatsforretningerne overfor skibet under opholdet.

Kommandør Godfred Hansen aflagde derpå tjenstligt besøg hos den græske eskadrechef, der kort efter returnerede besøget samt hos Marineministeren og hos Chefen for Marinestaben. Disse besøg gengældtes den følgende dag. Om eftermiddagen udveksledes officielle besøg med havnekaptajnen i Piræus.

Fredag den 19. juni var chef og søofficerer på udflugt til den nybyggede ”maratondæmning” uden for Athen som gæster hos den danske ingeniør Broager-Christensen. Han var ansat i ledelsen hos det amerikanske firma Uhlen & Co., der havde bygget dæmningen. Formålet med dæmningen var at forbedre Athens vandforsyning og er et imponerende ingeniørarbejde.

Lørdag den 20. rejste Godfred Hansen sammen med nogle af officererne til Slottet Tatoi for at lægge blomster på den danskfødte græske kong Georgs Grav.¹⁵ Graven ligger i fri luft på toppen af en høj i en pinjeskov nær slottet. Her ligger (lå) tillige kong Alexander

og en ung græsk prinsesse begravet. På højen ligger et mindre kapel. Godfred Hansen gav udtryk for, at ”*graven ikke var forsømt, men på den anden side var den heller ikke smukt holdt. Gravkapellet bar nærmest præg af forfald*”. Efter besøget ved graven var der rundvisning på slottet, hvis øvre etage i 1931 var indrettet til sommerbolig for den græske præsident, mens den nedre etage endnu nogenlunde bevares som i kong Georgs tid.

Samme dag besøgte mandskabet gruppevis under sagkyndig ledsagelse Athens seværdigheder.

Søndag eftermiddag forevistes ”Danmarksfilmen” i biografteateret ”Parnassos”. Præsident Holger Andersen gentog her det foredrag, som han havde holdt inden forevisningen i Konstantinopel.

Det var ikke lykkedes ambassadør Schou i Konstantinopel at skaffe kommandør Godfred Hansen foretræde for den tyrkiske regeringschef. I Athen lykkedes det derimod ved at udstede en middagsindbydelse såvel i ambassadørens som i chefens navn at formå den nære Orients anden Stormand, M. Venizelos, til at komme om bord. Ved middagen blev der talt for Kongen og for den græske præsident, hvorefter der udveksledes skåltaler for landene mellem ministerpræsident Venizelos og ambassadør Schou. Fra besøget i Grækenland skriver Mogens Malthers bl.a. fra en køretur med sporvogn lør-

NIELS IUEL står ud af Korinther-kanalen. (Privat foto)

dag, at ”der var bebyggelse hele vejen fra Piræus til Athen og at de pludselig så Akropolis, den ældgamle bydel med det kendte tempel ligge oppe over det hele”. Man besøgte nogle gamle ruiner og det store pragtfulde stadion.

Mandag formiddag den 22. juni afsejlede orlogsskibet fra Phaleron.

Genua

Mandag morgen den 22. juni blev solsejlet på bakken bjærget, og der var almindelig rengøring og undervisning. Ambassadør Schou kom om bord for at tage afsked med NIELS IUEL. Fartøjerne blev hejst og efter at være let stod orlogsskibet ud fra Phaleron Bugten. NIELS IUEL stod vest på mod Ko-

rinth Kanalen. Lodsens kom om bord og skibet stod efter hans anvisning og assisteret af en slæbebåd ind i kanalen. Om aftenen stod NIELS IUEL gennem Korinth Bugten.

Tirsdag den 23. juni fortsatte orlogsskibet gennem Det ironiske Hav, gennem Det tyrrenske Hav og ud af Messina Strædet og derfra nordvest på i Middelhavet mod Genua. Efter anvisning af en italiensk lods stod NIELS IUEL fredag den 26. juni ind mod Genua. Før ankomst kom en italiensk officer om bord for at komplimentere. Skibet stod ind i havnen og agterfortøjede ved Calata Cata med begge ankre ude og 110 meter kæde i vandet. Der blev ikke blev afgivet salut for nationsflaget ved ankomsten, da der ikke fandtes saluttatteri på stedet, ligesom der ikke måtte salutes i havnen.

Kort efter kom en repræsentant for den danske konsul om bord og lidt senere aflagde en repræsentant fra havnekapitajnen besøg om bord. Før frokost komplimenterede søløjtnant Carstensen i den italienske jager ANTONIO PIGAFETTI, og Godfred Hansen aflagde besøg hos generalkonsul Wilhelm Jensen, der i øvrigt ledsagede skibschefen på de officielle besøg i land. Efter ankomsten komplimenteredes fra kommandanten for Marinen i Genua, Capitano di Vasello Romagna Manioia. Kommandør Godfred Hansens første besøg var hos den italienske prefect S.E. Dott. Emanuel Visorio, hos borg-

mesteren, hos præsidenten for Havne Autonomi, chefen for Presidio Militare, hos politichefen og hos havnechefen. Ved frokosttid aflagde den danske generalkonsul officielt besøg om bord i NIELS IUEL.

Ved NIELS IUELS ankomst til Genua var den italienske jager ANTONIO PIGAFETTA allerede fortøjet i havnen, og under opholdet udvekslede Godfred Hansen officielle visitter med dens chef. Om capitaine Umberto Monico, der tillige var adjutant hos Kongen af Italien, noterede Godfred Hansen, at han *"viste sig under hele opholdet overordentlig venlig og gav således straks officerer og kadetter lejlighed til at gøre sig bekendt med denne moderne jager"*.

Lørdag formiddag aflagde præfekten, borgmesteren samt repræsentanter fra de militære myndigheder og havnekapitajnen officielle besøg om bord. Lørdag aften ankom det italienske mineskib LEPONTO og fortøjede ved siden af NIELS IUEL. Den følgende formiddag udveksledes tjenstlige besøg på dette skib. Den danske generalkonsul og frue var værter ved en reception lørdag eftermiddag. Der var indbudt den danske koloni, autoriteterne, bestyrelserne for de klubber, der havde givet søofficererne adgang under opholdet, "corps consulaire" med damer samt pressen, i alt ca. 250 mennesker.

Søndag den 28. juni komplementerede søløjtnant Bahnsen i det italienske mineskib LEPANTO og umiddelbart derefter

aflagde en italiensk officer fra LEPANTO komplimenteringsbesøg i NIELS IUEL. Mandag deltog Godfred Hansen, søofficererne og kadetter i en kranse nedlægning på monumentet for fredslutningen efter Første Verdenskrig. Chefen for mineskibet aflagde officielt besøg om bord i NIELS IUEL og kommandør Godfred Hansen returnerede besøget i LEPANTO. Mandag aften holdt kommandør Godfred Hansen reception om bord i orlogsskibet. Til receptionen var der inviteret ca. 200 gæster, hvoraf ca. 160 gav møde, inkl. den skandinaviske koloni. Ved denne lejlighed deltog en repræsentation for dæksofficererne. Dæksofficererne havde nemlig ved generalkonsulens reception den 27. juni stiftet bekendtskab med flere medlemmer af den danske koloni, der senere havde udvist gæstfrihed imod dem. Det var kommandør Godfred Hansens begrundelse for at gengælde denne gæstfrihed på denne måde.

Før afgang fra Genua tirsdag den 30. juni var der en længere udflugt til Portofino. Under opholdet i Genua havde den samlede besætning mødt megen venlighed hos de italienske autoriteter, og som eksempel var der på Podestans ordre givet gratis adgang til alle byens museer.

Mogens Malthers skriver, at Genua er *"en meget smuk by. Vinen er umådelig billig"*. Der var arrangeret besøg til, hvad han beskriver som *"verdens smukkeste kirkegård, fuld af pragtfulde*

marmorstatuer og små marmorkapeller”.

Algier

Orlogsskibet afgik fra Genua den 30. juni først på aftenen. Ved afrejsen fulgte generalkonsulen med skibet ud af havnen, og da han gik fra borde udenfor havnen afgav NIELS IUEL en personlig salut på 9 skud. Motorbåden blev hejst, og skibet stod sydvest over i Middelhavet. Næste stop var Algier Havn i den franske koloni Algier, hvortil orlogsskibet ankom fredag formiddag den 3. juli. NIELS IUEL agterfortøjede for to ankre, dog så langt fra kajen, at landgang ikke kunne etableres direkte. Ved ankomsten aflagde en officer fra marinekommandanten i Algier tjenstligt besøg. Det var Lieutenant de Vaiseau Quemard, som også var udpeget som forbindelsesofficer under besøget. Kommandør Godfred Hansen aflagde derefter tjenstligt besøg hos generalkonsul Nissen og hos vicekonsul Jørgen Petersen. Generalkonsul Nissen ledsagede Godfred Hansen på de officielle besøg. Endelig udveksledes officielle besøg med avisoen CALAIS' chef, capitaine de Corvette Michaud. CALAIS var på inspektionsrejse med marinepræfekten fra Bizerta, der dog ikke førte kommandotegn. Disse besøg gengældtes om eftermiddagen. Lørdag den 4. om morgenen ankom en fransk flådestyrke til Algier Havn. Det var 1. Lette Division, bestående af tre

krydsere af Duquesne-klassen. Chefen, kontreadmiral Descottes-Genon havde sit flag om bord i krydseren DUSQUESNE.

Mandag den 6. forevistes ”Danmarksfilmen” under musikalsk ledsagelse af orlogsskibets orkester, ved hvilken lejlighed generalguvernøren var til stede. Det var tredje gang ”Danmarksfilmen” blev fremvist, og et talrigt og repræsentativt publikum havde givet møde. Redaktøren af ”La Dépeche Algerienne” indledte med et udmærket foredrag om Danmark. Han havde besøgt Danmark to gange i officielt ærinde for generalguvernementet. Bladet var det ældste og mest udbredte i Algier, og han gav under opholdet plads i bladet for flere sympatiske artikler om NIELS IUEL og Danmark.

Mandag den 6. var der officiel middag om bord hos chefen, hvortil var indbudt autoriteterne og den danske kolonis spidser, og tirsdag afholdt kommandør Godfred Hansen reception om bord. Generalguvernøren var ved denne lejlighed såvel som ved middagen repræsenteret af generalsekretær Peyrouton, fordi chefen for krydserskadren holdt sine officielle festligheder de samme dage.

Under opholdet i Algier foretog Godfred Hansen med et antal kadetter en 2-dages udflugt til oasen Bou-Saada. Denne tur blev bestemt efter samråd med vicekonsulen, der mente, at besøget ville give en god forståelse af den

To dages udflugt til oasen BouSaada for nogle af kadetterne under opholdet i Alger. (Privat foto)

udvikling, som Alger havde gennemløbet siden den franske besættelse og derigennem et indtryk af den franske kolonisations betydning både for Frankrig og for Nordafrika. Disse forventninger om udflugtens instruktive betydning var ikke i mindste måde overdrevet. Omkostningerne ved denne udflugt bekostedes af mandskabet selv. I Mogens Malthers beretning kan man læse, at *"næsten alle går med fez eller turban. Og alle kvinder er tilslørede"*. Ved orlogsskibets foranstaltning og med støtte af vicekonsulen arrangeredes der udflugt for besætningen til Abekløften ved al-Blida. Om udflugten til Abekløften, en bustur på ca. 165 km, som hver enkelt deltager skulle bekoste med kr. 6,00, skriver Malther, at *"landskabet på turen derned ikke var meget forskelligt fra vort, når man ser bort fra bjergene i baggrunden og en enkelt palme eller kaktus hist og her"*.

Bordeaux

Orlogsskibet NIEL IUEL afgik fra Alger

den 8. juli, og stod vestover i Middelhavet, passerede Gibraltar og videre nordover langs den portugisiske Atlanterhavskyst.

Natten mellem søndag og mandag passeredes Finisterre, hvorefter NIEL IUEL stod ind i Biscaya-Bugten. Under hele sejladsen i Middelhavet og indtil dette tidspunkt havde vejret været udmærket. I Biscaya-Bugten kom der et vejrskifte med kuling fra vest og sydvest med regnbyger.

Skibet ankom til Gironde tirsdag den 14. om aftenen og måtte gå ind over Barren uden lods. Efter at have passeret den, kom lodsens om bord og der ankrede for natten udfor Verdon. NIEL IUEL var let tidligt den næste morgen og stod efter lodsens anvisning op til Bordeaux, hvor der fortøjedes ved kajen kl. 0930.

Umiddelbart derefter kom en komplimenterende officer fra marinekommandanten og en repræsentant for havnekaptajnen om bord. Ligeledes aflagde den danske konsul, M. Schyler,

og den danske vicekonsul, hr. Maaløe, besøg om bord. Om eftermiddagen gengældte kommandør Godfred Hansen konsulernes besøg og aflagde derefter, ledsaget af konsul Schyler, følgende besøg: Hos ”le Commandant de la Marine à Bordeaux”, Capitaine de Fregate Bernard de Teyssier, hos præfekten, M. A. Bouffard, hos borgmesteren, M. Adrian Marquet, hos chefen for det 18. Armékorps, le General Thevenin, hos ”le medicin général” Dargein, hos direktør for ”l’ecole de Santé Navale”, hos ”le president de la Chambre de Commerce”, M. Faure, og endelig hos havnekaptajnen. Ved NIELS IUELS ankomst modtog Godfred Hansen en invitation fra direktøren for ”l’ecole de Santé Navale” til skibets officerer og kadetter til at besøge skolen. Disse besøg gengældtes i løbet af eftermiddagen og den følgende dag.

Torsdag aften forevistes ”Danmarksfilmen”, der blev modtaget med begejstring af en talrig forsamling. En del af de lokale autoriteter med præfekten i spidsen overværede forestillingen. Senere samme aften var der middag hos konsul Schyler og den følgende dags aften middag hos marinekommandanten i Marinens Hovedkvarter, ved hvilken foruden søofficerer tillige repræsentanter for præfekten og borgmesteren var til stede. Ved denne lejlighed holdtes officielle taler af marinekommandanten, konsulen og chefen.

Lørdag aften den 18. juli var der recep-

tion om bord for den danske kolonis medlemmer og for de franske autoriteter med damer. Der var i alt indbudt ca. 250 mennesker, hvoraf ca. 200 gav møde og søndag den 19. juli var orlogsskibets chef vært ved en frokost om bord for de autoriteter, som NIELS IUEL havde haft forbindelse med.

Under opholdet var der stillet pladser i byens biografier til rådighed for mand-skabet.

Sejlads i danske farvande og den fortsatte uddannelse

Orlogsskibet NIELS IUEL afgik fra Bordeaux først på aftenen søndag den 19. juli. Den sene afgang skyldtes, at skibet på grund af sin dybgang var nødsaget til at afgå med stigende vande. NIELS IUEL stod efter lodsens anvisning ned ad Garonne og videre ad Gironde, hvor barren i Girondes munding blev passeret natten mellem søndag og mandag. Da Bec d’Ambe var tværs om bagbord stoppedes op for at skifte lods, men en stiv vestlig kuling med høj sø umuliggjorde forbindelse med lodsdamperen, så lodsens måtte blive om bord. På vejen nordefter sattes kursen derfor indenom Belle-Isle udfor Bretagnes kyst, hvor lodsens blev sat i land sidst på eftermiddagen mandag den 20. juli i byen le Palais.

Orlogsskibet stod herefter nordøst på mod Kanalen og fortsatte gennem Den engelske Kanal og videre nordøst på i Nordsøen mod Skagerrak. NIELS IUEL

rundede Skagen Rev Fyrskib fredag aften den 24. juli, og stod syd på mod Læsø Rende og videre syd på i Kattegat. NIELS IUEL var ud for Fornæs tidligt om morgenen lørdag den 25. juli.

Lørdag stod NIELS IUEL syd på i Samsø Bælt, og syd om Samsø norden om Fyn ned igennem Lillebælt. Gennem Årø Sund ind på Aabenraa Fjord og ind til Aabenraa, hvor der fortojedes i havnen kl. 1430. NIELS IUEL blev liggende i Aabenraa indtil mandag den 27. juli. Under opholdet bunkrede NIELS IUEL 220 tons kul.

Under forlægningen mod de danske farvande blev undervisningen genoptaget. Tirsdag var kadetterne til eksamen i sundhedslære. Om formiddagen var det A- og B-kadetterne og om var det C-kadetternes tur. Om eftermiddagen havde de selvstudium, mens C-kadetterne var til eksamen i sundhedslære.

Onsdag og torsdag var der eksamen i sømandskab. Onsdag den 22. juli var det A- og B-kadetterne og torsdag den var det C-kadetterne og aspiranternes tur. Fredag den 24. juli blev der afholdt eksamen i signalering for A-, B- og C-kadetterne samt aspiranterne.

Efter hjemkomsten til danske farvande blev kutteren SVANEN knyttet til orlogsskibet i den udstrækning, kadetternes og aspiranternes uddannelse gjorde det ønskeligt. Tilsvarende blev DAMPBAAD A knyttet til orlogsskibet til øvelser for kadetterne i dampmanøvrering, målslæbning m.m., alt efter nærmere afta-

le med Flådestationen. Herudover var torpedobåden SÆLEN stillet til rådighed for orlogsskibet ved kadetternes uddannelse i artilleri og torpedoskydning, dampmanøvrering m.m.¹⁶

Før afgang fra Aabenraa om formiddagen den 27. juli var landgangskompagniet i land og om eftermiddagen var der fartøjsøvelser for kadetkorpset. Der kastedes los kl. 1815 og NIELS IUEL stod ud af havnen og videre øst på. Nord på gennem Årø Sund og videre vest om Brandsø op mod Mosvig, hvor der ankredes for natten. Ugen var afsat til artilleriskydninger. Tirsdag morgen blev der udlagt varpanker og en skydebane for dagens skydninger. Under skydningerne var A-kadetterne udpeget som tilsynsførende og observatører, mens B-kadetterne og C-kadetterne samt aspiranterne gennemførte skydninger. B-kadetterne gennemførte skydningerne med 37 mm I.K. i 15 cm P.K., mens C-kadetterne og aspiranterne afholdt skydning med 8 mm I.G. i 75 mm A.L.K.¹⁷. Mellem skydningerne var torpedobåden SÆLEN på siden for at aflevere flydetrosser og tågebomber og under opholdet meldte chefen, kaptajnløjtnant Heiberg, sig hos kommandør Godfred Hansen. Efter dagens skydninger var der svømning for korpset, og mellem kl. 2130-2345 blev der afholdt natskydninger. Onsdag morgen blev der igen udlagt en skydebane for dagens skydninger. Om morgenen og formiddagen havde

A-kadetterne ”markering og tilsyn med kanonerne”. B-kadetterne deltog i tilrigningen til skydninger og senere deltog de i ”verificering og markering”. C-kadetterne og aspiranterne gennemførte sømålsskydningerne. Efter skydningerne stod NIELS IUEL nord på i Lillebælt og ind i Båring Vig, hvor der ankredes for natten. Under sejladsen nord på trænedes A-kadetterne forskellige manøvrer. Torsdag formiddag den 30. juli var ugens skydninger afsluttet, hvorefter fire A-kadetter og alle B-kadetterne var om bord i SÆLEN for at deltage i en torpedoskydning. Under forlægningen syd om Samsø og i mærker gennem Vejrø Sund var der fritstående øvelser. A-kadetterne havde praktisk navigation, mens resten af kadetkorpset havde artillerieftersyn. Fra Vejrø Sund stod NIELS IUEL nordøst på mod Sjællands Rev og videre mod Hesselø, hvor der ankredes for natten. NIELS IUEL var let tidligt om morgenen, og stod øst på mod Gilleleje Flak. Her ankredes med begge ankre for at afholde øvelse i at klare tårn ud af kæderne. NIELS IUEL var let kl. 1100, og stod syd på i Sundet mod København og fortøjede på Dokøens vestside fredag den 31. juli 1931, kl. 1525. Orlogsskibet NIELS IUELS tog til Middelhavet og Sortehavet, der begyndte torsdag den 21. maj, var nu slut. Under opholdet på Flådestationen lørdag den 1. august havde dronningens kvarter svømning og håndflagssignale-

ring, mens kongens kvarter afgik med SÆLEN for at deltage i skydninger. Der var aflevering og udlevering af vaske-tøj. Chefen for inspektionsskibet ISLANDS FALK aflagde besøg om bord i orlogsskibet og kommandør Godfred Hansen returnerede besøget om bord i ISLANDS FALK. Man kan forestille sig, at de to skibschefer udover at udveksle høflighedsvisit også har drøftet inspektionsskibets forestående tog med lærlinge til Kadetskolen. Mandag den 3. august afgik søløjtnant Carstensen til ISLANDS FALK, hvor han skulle være ”holdofficer” for lærlingene. Et par A-kadetter samt C-kadetterne afgik med SVANEN, mens to andre A-kadetter afgik med DAMPBAAD A. Begge enheder forlagde til Båring Vig. NIELS IUEL kastede los kl. 1510, stod ud fra Flådestationen og fortøjede ved Redmolen for at bunkre olie. Under passage af Hønseløbet påsejlede NIELS IUEL den nordlige pæl, hvorved den knækkede. Pælen blev hurtigt repareret, da den var grænsepæl for Flådens Leje og var nødvendig til fortøjning af de bomme, som benyttedes til lukning af løbet mellem havnen og Holmen.¹⁸

Efter bunkring stod NIELS IUEL gennem Kroneløbet og ud fra Københavns Havn og nord på i Sundet. Orlogsskibet fortsatte nord om Sjælland mod Sjællands Rev og derfra syd på i Samsø Bælt. Stod syd om Samsø og ned mod Tragten. Tirsdag formiddag var der fritstående øvelser for alle og

Øvelseskutteren SVANEN og DAMPBAAD A som tjente som øvelsesfartøjer for kadetterne. (FBIB)

skibet manøvrerede med paravaner, før der ankredes i Båring Vig. I løbet af dagen blev A-kadetterne undervist i teoretisk artilleri, B-kadetterne havde værkstedsuddannelse og C-kadetterne og aspiranterne navigation. I løbet af eftermiddagen mønstredes besætningen efter forskellige ruller. Der blev udlagt varpanker, hvorefter der gennemførtes to aftenskydninger.

Onsdag formiddag den 5. august blev der afholdt fartøjsøvelser samt kanonbetjening for kadetterne og den værnepligtige besætning. Efter frokost afgik kaptajnløjtnant Greve og B-kadetterne med DAMPBAAD A og lidt senere afgik

kaptajnløjtnant Hans Jørgen Rasmussen, søløjtnant Arendrup og artillermester Georg Waldemar Lange samt A- og C-kadetterne med SÆLEN for at deltage i skydninger fra torpedobåden. Aspiranterne havde fartøjsøvelser, herunder sejlads med sejlfartøjerne og svømning. Aftenen sluttede med et torpedobådsangreb mod NIELS IUEL. Under torpedobådsangrebet trænede projektørbesætningen i orlogsskibet. Efter SÆLENS angreb mod NIELS IUEL gennemførte orlogsskibet en besejlingsøvelse i fyrvinkler i Lillebælt, hvorefter NIELS IUEL igen ankrede i Båring Vig.

Torsdag formiddag den 6. august udlagde og bjærgede kadetterne sværanker og om eftermiddagen deltog B-kadetterne i sejlads med DAMPBAAD A. A-kadetterne havde værkstedsuddannelse, C-kadetterne splejsning og aspiranterne lodhivning. NIELS IUEL var let efter frokost og stod nordøst på mod Æbelø, syd om Samsø og ind mod Nekselø Bugt, hvor der ankredes. Fredag morgen sattes redningsbåden i vandet for at tilrigge en skive III, som senere blev benyttet som mål til en artilleriskydning. Efter frokost var NIELS IUEL igen let, stod vest på ud af Sejerø Bugt og fortsatte syd på i Storebælt, og ind på Vejle Fjord, hvor der ankredes udfor Tirsbæk Slot. Under forlægnngen trænedes A-kadetterne mærkesejlad. Torsdag eftermiddag havde A-kadetterne tillige troppeeksercits, og B- og C-kadetterne samt aspiranterne øvede sabel- og geværeksercits. Kadetdelingen tilbragte weekenden til ankers på Vejle Fjord.

Orlogsskibet var let tidligt mandag den 10. august. Stod ud af Vejle Fjord og fortsatte øst på mod Fynshoved, mens der udførtes manøvrer med paravaner. NIELS IUEL rundede Fynshoved og stod ned mod Kerteminde Bugt, hvor der ankredes sammen med DAMPBAAD A og SÆLEN. Mandag eftermiddag deltog kaptajnløjtnant Hans Jørgen Rasmussen, søløjtnant Arendrup, artillerimester Lange og A- og C-kadetterne i en artilleriskydning med SÆLEN. Søløj-

nant Bahnsen afgik med dampbåden for at slæbe skydemål for torpedobåden. B-kadetterne havde motorbådsmanøvrer og aspiranterne fartøjsøvelser med SVANEN. Sidst på eftermiddagen havde B-kadetterne og aspiranterne svømning. Da skydningerne var afsluttet gik SÆLEN på siden af NIELS IUEL og dampbåden fortøjede agter. Om aftenen stod torpedobåden og dampbåden igen til søs for at gennemføre natskydninger, og A- og C-kadetterne overværede igen skydningerne fra SÆLEN. Tirsdag formiddag manøvrerede orlogsskibet for afvikling af ildledelsesøvelser i Kerteminde Bugt og da NIELS IUEL havde ankret udlagdes varpanker. Der afholdtes artilleriskydninger fra SÆLEN mod skydeskive slæbt af dampbåden. Om aftenen gennemførtes natskydninger. Onsdag blev varpankret bjærget. Sammen med kaptajnløjtnant Greve var A-kadetterne af sted med dampbåden, mens B-kadetterne havde skibsarbejder, C-kadetterne manøvrer med dampbarkassen og aspiranterne havde torpedolære. Onsdag eftermiddag var A- og C-kadetterne ledsaget af kaptajnløjtnant Rasmussen, søløjtnant Arendrup, og artillerimester Lange af sted med torpedobåden og søløjtnant Bahnsen af sted med dampbåden for at SÆLEN kunne afholde artilleriskydninger. B-kadetterne var på sejlads med SVANEN og aspiranterne havde signalering og splejsning. B-kadetterne og aspiranterne sluttede eftermiddagens

øvelser med svømning. Så snart skydningerne var afsluttede onsdag den 12. august fortøjede SÆLEN og DAMPBAAD A på siden af NIELS IUEL. Den udlagte skydebane blev bjærget i løbet af aftenen.

Øvelsesdelingen 1931

En Øvelsesdeling var etableret fra den 31. juli – 4. september. I delingen indgik inspektionsskibet BESKYTTEREN som kommandoskib, torpedobådene DRAGEN, HVALEN, LAXEN, MAKRELEN, NORDKAPEREN og HAVKATTEN, endvidere seks undervandsbåde. Det var

undervandsbådene ROTA, BELLONA, GALATHEA, ÆGIR, NEPTUN OG RAN. Herudover indgik værkstedsskibet HENRIK GERNER, mineskibet LOSSEN og MINEKRANERNE NR. 5 og 6 i Øvelsesdelingen.¹⁹ Marineministeriet havde bestemt, at orlogsskibet NIELS IUEL skulle indgå i Øvelsesdelingen den dag Hans Majestæt Kongen inspicerede denne og, at orlogsskibet skulle aflægge besøg i Horsens den 16. august i anledning af Vitus Bering-dagen.²⁰ Da Øvelsesdelingen i første række var tænkt som en Torpedo- og Sømineskole, var hovedvægten lagt på øvelser med

Søkadetter ombord i SVANEN. Fra højre er det Søkadetterne Kurt Rudolph Ramberg (senere Forsvarschef), Aage Lauritz Muusfeldt, Bendt Goth-Bendtzen, Mogens Schmidt, Aage Axel Pontoppidan (med pibe), Helge Orla Louis Henningsen og Holger Westenholz. Alle kadetter er i hvid "abe". (Privat foto)

det materiel og hvad i øvrigt kunne knyttes hertil, ”herunder tågeøvelser, idet der dog også i så vid udstrækning som muligt, skulle foretages øvelser i angreb med torpedo- og undervandsbåde såvel mod stilleliggende som mod bevægeligt mål samt i samarbejde med torpedobåde, undervandsbåde og luftfartøjer, evolutioner m.m”.

Efter at være let torsdag den 13. august, stod skibet ud af Kerteminde Bugt og manøvrerede for en artilleriskydning i området syd for Elefantgrunden. Efter skydningen stod NIELS IUEL nord på i Storebælt mod Lillegrund og videre vest over mod Vesborg, vest om Samsø og op mod Tunø og videre nord over mod Aarhus, hvor der ankredes i Aarhus Bugt. Under forlægningen gennemførte A-kadetterne artilleriberegning og mærkesejlads, mens B- og C-kadetterne samt aspiranterne havde artillerieftersyn. Ved passage af øvelsesdelings standerskib, inspektions-skibet BESKYTTEREN afgav orlogsskibet en salut på 11 skud, der blev besvaret skud for skud.

NIELS IUEL var let tidligt fredag den 14. august og manøvrerede efter dispositioner udstukket af Chefen for Øvelsesdelingen. Kort før frokost ankrede NIELS IUEL og efter at have ankret blev flagene hejst. H.M. Kongen inspicerede orlogsskibet mellem kl. 1200-1340. Herefter udgik NIELS IUEL af Øvelsesdelingen og stod sidst på aftenen over mod Sletterhage, og videre syd på mel-

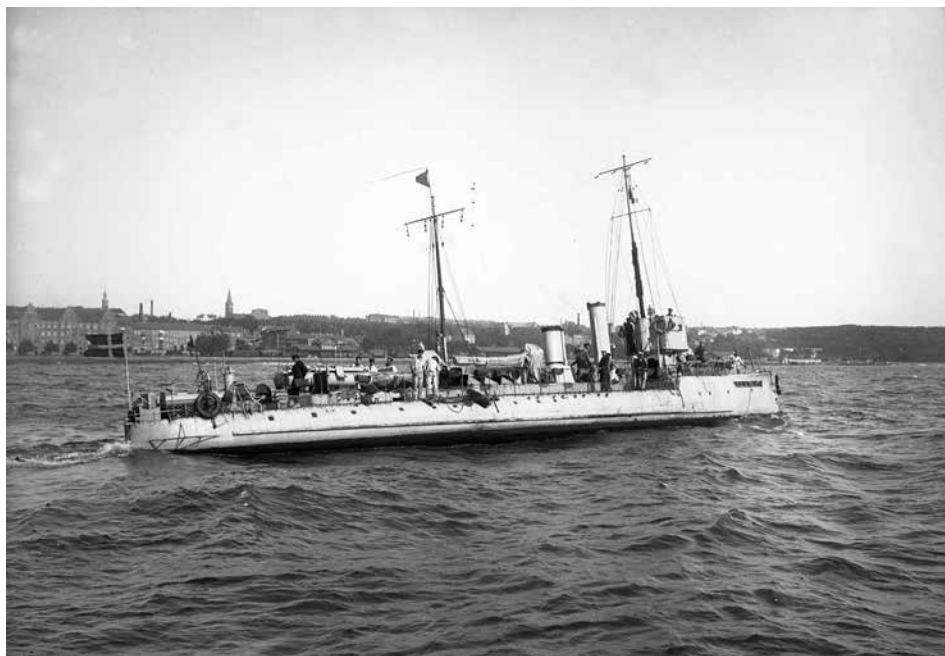
lem Tunø og Samsø og ankrede syd for Svanegrund. Orlogsskibet stod lørdag morgen videre med lods om bord ind på Horsens Fjord og ind til Horsens, hvor der fortøjedes i havnen lørdag formiddag den 15. august. Marineministeriet havde som nævnt bestemt, at orlogsskibet skulle aflægge besøg i Horsens i anledning af Vitus-Bering dagen. Lørdag aften afholdt kommandør Godfred Hansen reception om bord, og søndag eftermiddag den 16. august var der åbent skib for alle.

Mandag den 17. august afgang kaptajnøjntant Greve og B-kadetterne med SVANEN. NIELS IUEL kastede los og skibet stod efter lodsens anvisning ud af Horsens Fjord og gennem Hjarnø Sund. Fortsatte syd mod Lillegrund og videre øst på og syd om Endelave, hvor der ankredes. Efter frokost blev skydeskiverne rigget til og sat ud og skibet afviklede en dagsskydning og en natskydning. SÆLEN afhentede og afleverede skydeskiverne i NIELS IUEL. NIELS IUEL var let ved 22-tiden og stod sydøst på mod Storebælt og syd på i Bæltet. Stod gennem Omø Sund og videre sydøst på i Smålandsfarvandet, syd om Kirkegrund og nord om Vejrø og Femø. Tirsdag formiddag manøvrerede orlogsskibet for torpedoskydning med fast mål, og efterfølgende ankrede skibet nord for Femø. Tirsdag eftermiddag og onsdag afviklede orlogsskibet torpedoskydning mod fast mål i Smålandsfarvandet. Efter skydningen onsdag stod

NIELS IUEL øst på gennem Storstrømmen, gennem Grønsund og ud gennem Tolkedyb. Rundede Møn og stod nord på indtil Køge Sønakke, hvor NIELS IUEL ankrede natten mellem onsdag og torsdag. Under forlægningen nord på var A-kadetterne om bord i SÆLEN for at gennemføre natangrebsøvelser mod NIELS IUEL. Torsdag morgen blev der gjort klar til artilleriskydning og orlogsskibet manøvrerede for skydninger i Køge Bugt både formiddag og eftermiddag. Efter skydningerne ankrede NIELS IUEL udfor Køge Havn. Samme

program blev gentaget fredag den 21. august, hvor kaptajnløjtnant Axel Lind og 13 reservekadetter var om bord for at overvære skydningerne.²¹

Lørdag den 22. august var NIELS IUEL let kl. 1125, hvorefter skibet stod øst på i Køge Bugt og nord på gennem Drogden og Kongedybet mod København, hvor skibet fortøjede ved Langelinie. Torpedobåden SÆLEN afgik med fem skydeskiver på slæb og DAMPBAAD A med kaptajnløjtnant Greve og A-kadetterne afgik til København med sejlådene på slæb. Lørdag aften afgik

Torpedobåd af SPRINGEREN-klassen. SPRINGEREN-klassen bestod af 10 enheder bygget på Orlogsværftet i perioden 1916 - 1919. SÆLEN og NORDKAPEREN som kadetterne brugte til øvelser var begge af denne klasse. (FBIB)

NIELS IUEL. Flaget Hejses. (FBIB)

søkadet Goth Bendtzen med SÆLEN til Masnedø for ombytning med torpedobåden NORDKAPEREN. Weekendens tilbragtes i København.

NIELS IUEL kastede los mandag morgen og stod ud gennem Kroneløbet og videre nord på i Sundet. Der manøvreredes med paravaner indtil der ankeredes udfor Vedbæk Havn. NORDKAPEREN og DAMPBAAD A kom på siden og chefen for NORDKAPEREN meldte sig fra tjeneste hos chefen for NIELS IUEL, hvorefter torpedobåden kastede los. Senere afgik søkadet Høegh-Guldberg med dampbåden fra orlogsskibet for at aflevere dampbåden til Søminævneset. NIELS IUEL var let kl. 2000, hvorefter skibet stod nord på i Sundet, fortsatte nord om Sjælland og syd om

Samsø ned mod Lillebælt. Tirsdag formiddag stod skibet gennem Snævreringen og syd på i Lillebælt. Stod ind på Aabenraa Fjord og fortøjede i Aabenraa Havn kl. 1940. Der kastedes los onsdag, hvorefter NIELS IUEL stod ud fra havnen, syd på i Lillebælt, syd om Ærø, syd om Lolland og Gedser, øst om Møn og Stevns til København, hvor der fortøjedes i bøje nr. 3 torsdag eftermiddag. Der blev gjort klar til inspektion. På grund af viceadmiral Amdrups sygdom havde ministeriet bestemt, at Chefen for Marinestaben, kontreadmiral Wenck skulle gennemføre inspektionen af orlogsskibet.²² Fredag formiddag den 28. august gik kontreadmiral Wenck ledsaget af adjutanten, kaptajn J.V.F. Vest og marine-

ingeniør I C.L. Hauschildt om bord i NIELS IUEL. Kontreadmiralsflaget blev hejst og der blev afgivet en personlig salut på 13 skud. Besætningen stod opstillet til parade og efter paraden mønstredes efter bemandingsreglementet. Der kastedes los fra bøjen og NIELS IUEL stod ud af havnen og syd på gennem Drogden og ind i Køge Bugt.

Besætningen blev beordret omklædt i daglig hvidt, hvilket tog 13 minutter. Der blev etableret klartskib og gjort klar til en artilleriskydning med 37 mm instruktionsammunition (I.A.). Af skibets 12 stk. 15 cm kanoner blev kun det bagbord batteri bemanded, i alt 6 kanoner. Klartskib var etableret efter 20 minutter, hvorefter kontreadmiral Wenck inspicerede skibet.

Der manøvreredes for bjærgemærs og ankredes ved Mandehoved for frokost. Efter at være let gennemførtes en artilleriskydning med 37 mm instruktionskanon mod skive III slæbt af dampbarkassen. Der gennemførtes to løb, det første med centralsigte i siden, højdesigtet ved kanonerne og det andet med begge sigter ved kanonerne. Efter skydningen blev skiven bjærget, dampbarkassen hejst og kursen sat nord på mod Drogden Fyrskib, og videre mod København. Under sejladserne mod København gennemførtes geværsøvcit, kadetter og aspiranter under kommando af A-kadetter og artilleridivisionens mandskab under kommando

af kaptajnløjtnant Rasmussen. Sidst på eftermiddagen var der udskejning og aftenskaftning, hvorefter orlogsskibet stod gennem Kroneløbet ind til forhavnen og fortøjede ved Redmolen. Derefter opstilledes til parade, kontreadmiralsflaget blev nedhalet og den fungerende Flådeinspektør ledsaget af adjudanten og marineingeniør Hauschildt gik fra borde.

Efter at have bunkret olie blev der kastet los fra Redmolen lørdag formiddag, og NIELS IUEL stod ind på Flådestationen, hvor der fortøjedes på vestsiden af Dokøen. Samme formiddag var kadetterne og aspiranterne til eksamen i svømning.

(Med disse ord slutter afskriftseksemplaret.)

Kommandostrygning

Kommandoen blev strøget den 3. september 1931, og NIELS IUEL blev oplagt under Skibsdivisionen. Efter kommandoens strygning mødte kommandør Godfred Hansen, kaptajnløjtnanterne Koføed-Hansen og Greve ved Kadetskolen, orlogskaptajn Bjørn Harald Andersen og søløjtnant I Bahnsen ved Søminevæsenet, kaptajnløjtnant Hempel-Jørgensen i Marineministeriet, kaptajnløjtnant Hans Jørgen Rasmussen under Viceadmiralen, søløjtnant I Arendrup ved Søartilleriet og overlæge II Rasmussen mødte ved Lægevæsenet. Søkadetterne og søkadetaspiranterne afgik til Kadetskolen. Den øvrige

del af besætningen, for hvem der ikke forelå anden ordre, afgik til Flådestationen, dog således at den i fornøden udstrækning, - efter nærmere forhandling med Skibsdivisionen, - blev afgivet til daglig tjeneste i orlogsskibets eftersynsperiode.²³ De værnepligtige blev hjemsendt efter endt værnepligt. Den havde været fra begyndelsen af april, altså 5 måneder.

Afslutning

Efter togtet til Middelhavet og kommandostrygningen den 3. september blev orlogsskibet NIELS IUEL oplagt på Holmen. Her lå det indtil 1935, hvor skibet gennemgik en mid-life-update (MLU) ved Orlogsværftet. Et moderne ildledelsesanlæg blev installeret og da NIELS IUEL hejste kommando i 1936 var det nu som artilleriskib.

NIELS IUEL som artilleriskib efter ombygningen 1935-36. (FBIB)

Noter

1 Jeg har i beretningen valgt stavemåden NIELS IUEL, som den blev benyttet i Marineministeriets sejlordre til orlogsskibet og som gennemgående er benyttet af diverse myndigheder i 1931. Endvidere henviser jeg til Steen Steensens note 144 i bogen "Vore Panserskibe", hvor han bl.a. skriver: "Ved stabelafløbning og kommandohejsningen var skibets navn NIELS JUEL. Kort efter kommandohejsningen blev bogstavet "J" dog ændret til "I" efter henstilling fra søheltens slægt".

2 "På togt med NIELS IUEL sommeren 1931, af værnepligtig Mogens Malther, Forsvarets Bibliotek.

3 Marineministeriet, den 10. december 1930, jr. nr. 1311/1930, brev nr. 5283

4 Marineministeriet, den 30. december 1930, jr. Nr. 1064/1930, brev A. 5555

5 Marineministeriet, den 30. april 1931, jr. nr. 504/1931, brev A nr. 2030

6 Bemandingsreglementet i uddrag: Kommandørkaptajner 1, orlogskaptajner/kaptajnløjtnanter m.v. 8, læger 1, artillerimestre 5, artillerioverkonstabler 5, artillerikonstabler 8, søminemestre 5, matrosoverkonstabler 2, dækskonstabler 2, radiotelegrafister 5, intendanten 1, maskinmestre 15, maskinkonstabler 6, artillerister heraf 4 tillige musikere 54, søminører 8, elektrikere 3, befarnere 14 (1 vandmand, 1 dagvagt, 4 rorgængere og 2 lodhivere), maskinister 12, fyrbødere 11, og 2 lanternegaster. Senere i marts og i maj udgav ministeriet mindre korrektioner til bemandingsreglementet. Det bestemtes, at derpå togtet

skulle uddannes 3 værnepligtige som siderettere i stedet for de i normalrullen udsatte 3 dækskonstabler A. Det bestemtes også, at reglementet skulle forøges med 2 værnepligtige, hvoraf den ene skulle være kok.

7 Viceadmiralens skr. Nr. 64 af 22. maj 1931

8 Kadetterne fordeltes med 9 A-kadetter: Holger Westenholz, Mogens Schmidt, Kurt Rudolph Ramberg, Aage Axel Pontoppidan, Holger Frederik Petersen, Christian Juul Hahn Høeg-Guldberg, Helge Orla Louis Henningsen, Otto Lave Wilhelm Marckmann og Bendt Goth-Bendtzen. Der var 6 B-kadetter: Holger Louis-Jensen, Palle Thor Krøyer, Erling Axel Christian William Arthur Pries, Gordon Francis Langhorn, Dirch Ingvard (Petersen) Bonnek og Aage Lauritz Muusfeldt. Blandt C-kadetterne var Hans Ulrik Carl Friboe Garde, Poul Zigler, Aage (Larsen) Palsgaard og Claes Erland Johannes Hastrup. I afdeling C var endvidere Tatchapong Srithavatch (såkaldt siamesisk undersåt). Blandt aspiranterne genkendes Adam Helms, Poul Würtz, Find Haugsted, Erik Anker Aalborg, Holger Eigil Wern, Henning Valentiner og Henrik Rømeling. Tatchapong Srithavatch gennemførte uddannelsen sammen med sine danske klassekammerater.

9 Til at forrette tjeneste i orlogsskibet NIELS IUEL var endvidere bestemt orlogskaptajn Bjørn Harald Andersen som næstkommanderende, kaptajnløjtnanterne Frederik Hempel-Jørgensen, Erik Kofod-Hansen og Hans Jørgen Rasmussen. Endvidere søløjtnanterne af 1. grad Svend Bernhard Wilhelm Johannes Greve, August Emil Arendrup, Holger Johan Bahnsen og

Steen Christian Carstensen samt overlæge II Holger Ludvig Ostermann Rasmussen som skibslæge. (K.f.S. A.2-1931, pkt. 2 og 15 og A.7-1931, pkt. 13)

10 Marineministeriet, den 29. april 1931, jr. nr. 352/1931, brev A nr. 2000

11 Saluttabel: H.M. Kongen; 27 skud, nationsflaget; 21 skud, ambassadør; 19 skud, marineminister; 17 skud, viceadmiral 15 skud, kontreadmiral; 13 skud, kommandør som standermand; 11 skud, generalkonsul; 9 skud og konsul; 7 skud.

12 Viceadmiralens skr. nr. 64 af 22. maj 1931

13 I anledning af den af Flådestationen under den 27. ds. fremsendte skrivelse L. nr. 82 af 24. s.m. fra Flådens Kompassvæsen bifaldt ministeriet, at der efter nærmere aftale mellem Flådestationen og orlogsskibet NIELS IUEL blev givet en tekniker fra Atlas Werke (Langhorst) lejlighed til efter orlogsskibets afgang fra København at foretage afprøvning og indregulering af det i skibet indbyggede ekkoloddeanlæg, og at bestyreren af Flådens Kompassvæsen (Dirckinck-Holmfeld) assisteret af ingeniør Wolff samtidig foretog den fornødne kontrol inden anlægget blev overtaget i kontraktmæssig stand og personellet blev instrueret anlæggets drift og betjening. Ref.: Marineministeriet den 30. april 1931, jr. nr. 412/1931, brev A nr. 2025-2029

14 Danmarksfilmen blev udgivet i 1925. Den var fremstillet af bl.a. Dansk Filmindustri, Palladium og Nordisk Films Kompagni efter manuskript af Valdemar Andersen. Dokumentarfilmen havde en varighed på

2½ time. Filmen, en stumfilm, var opdelt i flere afsnit, bl.a. et om Danmarks gamle kulturminde og en rejse Danmark rundt samt afsnit om dansk landbrug og industri. Filmen skal ikke forveksles med den Danmarksfilm som Poul Henningsen (PH) stod for i 1935.

15 Villaen Tatoi, som Kong Georg I for privat regning opførte i sine første regeringsår, ligger 24 km nord for Athen, omgivet af store skove. Navnet fik ejendommen efter inskriptionen på en 2000-årig sten, der blev fundet på stedet. Tatoi nedbrændte i 1917, men genopførtes af Kong Alexander.

16 K.f.S. A.6-1931, pkt. 10

17 I.K. = Instruktionskanon, I.G. = Instruktionsgevær (8 mm rekylgevær M/24 som instruktionsgevær til 20 mm skytset), P.K. = Patronkanon og A.L.K. = Antiluftfartøjskanon. Tidligere benævnt Antiballonkanon.

18 Marineministeriet, den 19. august 1931, jr. nr. 902/1931, brev A nr. 3891-3892

19 Kommandør Nørregaard (f.1872) var chef for Øvelsesdelingen, orlogskaptajn Augsburg (f.1885) chef for Torpedobådsflotillen, kommandørkaptajn J. Wolfhagen (f.1887) for Undervandsbådsflotillen og kaptajn Rosted (f.1891) for Mineskibsflotillen.

20 Marineministeriet skr. nr. 2988-2992 og nr. 2993-2995 begge dateret den 19. juni 1931.

21 Marineministeriet, den 31. juli 1931, jr. nr. 819/1931, brev A nr. 3651-3654.

22 Marineministeriet, den 26. august 1931, brev A nr. 4015-4019.

23 K.f.S. A.10-1931, pkt. 27 og 35.

*NIELS IUEL under en af broerne der forbinder de to sider af Korinther-kanalen.
(Privat foto)*

MEDDELELSER FRA ORLOGSMUSEETS VENNER/ MARINEHISTORISK SELSKAB

Der indkaldes herved til ordinær generalforsamling i selskabet Orlogsmuseets Venner/Marinehistorisk Selskab

Onsdag den 10. april 2013 kl. 19.30

i Orlogsmuseet, Overgaden oven Vandet 58.

I overensstemmelse med selskabets vedtægter § 5 er dagsordenen følgende:

1. Valg af dirigent.
2. Aflæggelse af selskabets beretning.
3. Forelæggelse af selskabets regnskab, herunder også fondsregnskaber.
4. Fremsatte forslag, herunder behandling af forslag til vedtægtsændringer.
5. Fastsættelse af kontingent for det kommende år.
6. Valg af formand. (Udgår i år, da formanden er valgt for 2 år i 2012).
7. Valg til bestyrelsen.
8. Valg af redaktør til Marinehistorisk Tidsskrift
9. Valg af revisor. (Se forslag om vedtægtsændringer).
10. Eventuelt.

Efter generalforsamlingen vil der blive vist historiske billeder og klip fra en række historiske film.

Der vil som sædvanligt blive serveret smørrebrød efter generalforsamlingen. Husk tilmelding til sekretæren, Trine Kjems på telefon 33 15 14 10 eller via e-mail: Trine@Kjems.com, senest mandagen inden mødet.

Forslag til vedtægtsændring

Som nævnt i sidste nummer af bladet har bestyrelsen foreslået en ændring af selskabets vedtægter alene med det formål at spare en stor udgift til et revisionsfirma. Dirigenten ved de sidste mange års generalforsamlinger, kommandørkaptajn Arne Holm, har foreslået nogle forbedringer og forenklinger af den foreslåede tekst, som nu lyder:

Ordlyden i §8 ændres til: ”*Revision af selskabets regnskaber foretages af to af generalforsamlingen valgte medlemmer, hvoraf mindst en skal være regnskabskyndig*”.

Ordlyden i §5 ændres til: ”*Valg af revisorer*”.

Desuden bør teksten i §3, andet og tredje punktum, på grund af uklarheder rettes til følgende: ”*Der kan fastsættes særligt kontingent for medlemmer over 65 år og under 25 år, samt for ægtepar, firmaer, foreninger og institutioner*”.

Korvetten OLFERT FISCHER af NIELS JUEL-klassen fotograferet den 3. september 2007.

Korvetten er den 3. januar 2013 efter afrigning, sammen med de to andre enheder af klassen solgt til ophugning hos firmaet H. J. Hansen. Ophugningen finder sted i tørdokken på Lindøværftets tidligere område og firmaet forventer at over 95 procent af skibene kan genbruges. Skibene forventes at være fuldstændigt ophugget i løbet af 2013. (FBIB)

Indkaldelse til ordinær generalforsamling

torsdag den 4. april 2013 kl. 19.30

I henhold til vedtægterne indkaldes der hermed til ordinær generalforsamling i Orlogsmuseets Modelbyggerlaug torsdag den 4. april 2013 kl. 19.30 på Orlogsmuseet, Overgaden oven Vandet 58, 1415 København K.

Dagsorden ifølge vedtægterne

1. *Valg af dirigent og referent*
2. *Bestyrelsens beretning til godkendelse*
3. *Forelæggelse af revideret regnskab til godkendelse*
4. *Fastsættelse af kontingent for den kommende sæson*
5. *Behandling af indkomne forslag*

Forslag til behandling under generalforsamlingens punkt 5 skal være bestyrelsen skriftligt eller pr. e-mail i hænde senest 14 dage før dato for generalforsamlingen.

6. *Valg af bestyrelsesmedlemmer; suppleant til bestyrelsen samt revisorer*
Peter Maack er efter eget ønske udtrådt af bestyrelsen i 2012 efter mange års stor og værdsat indsats. Han er i henhold til vedtægterne blevet erstattet af bestyrelsens suppleant, Sven Holm-Jensen.

Følgende opstilles til valg:

Bestyrelsesmedlemmer: Poul Henrik Westh, Niels Buhl og Sven Holm-Jensen er alle på valg for en toårig periode.

Suppleant: Bestyrelsen opstiller Flemming Petersen for en etårig periode.

Revisorer: Henning Rasmussen er på valg for en toårig periode.

Revisorsuppleant: Leif Beyer er på valg for en etårig periode.

Alle modtager valg/genvalg.

7. *Eventuelt*

(Emner, der behandles under punktet ”Eventuelt” kan ikke fremlægges til vedtagelse.)

Året rundt er der med få undtagelser åbent om tirsdagen i Arresten på Nyholm (A.H. Vedels Plads 6, 1439 K) fra kl. 10.00 til ud på aftenen. Her kan man ofte møde op mod tyve aktive laugsmedlemmer, der er optaget af de løbende projekter,

som alle er velkomne til at engagere sig i. Følgende modeller er undervejs: Nyholms Mastekran i 1:16, kongebåden SVANEN fra 1763 (1:36), fregatten ROLF KRAKE fra 1955 (1:48), korvetten TRITON fra 1955 (1:50), en torpedo-missilbåd af Willemoes-klassen fra 1975 (1:50), fregatten PEDER SKRAM fra 1966 (1:65) og torpedobåden GLENTEN fra 1933 (1:50).

Moderne medier

Orlogsmuseets Modelbyggerlaug forsøger at følge med tiden og er derfor repræsenteret på internettet via en hjemmeside (www.modelbyggerlaug.dk), en interessegruppe på Facebook (Orlogsmuseets Modelbyggerlaug) samt en profil på Twitter (@Modelbyggerlaug). Alle interesserede er velkomne til at besøge hjemmesiden, melde sig til Facebook-gruppen og følge os på Twitter. Det er i sandhed nye og spændende tider.

Torsdag den 4. april 2013 kl. 19.30 afholdes laugets generalforsamling på Orlogsmuseet. Indkaldelsen og dagsordenen findes på disse sider og udsendes desuden via laugets elektroniske nyhedsbrev. Generalforsamlingen efterfølges som vanligt af et af Poul H. Becks underholdende og interessante foredrag om et krigshistorisk emne.

Lauget afholder desuden efter nærmere aftale særarrangementer, som vil være at finde på laugets hjemmeside (www.modelbyggerlaug.dk) og blive meddelt i laugets nyhedsbrev, der udsendes løbende til alle medlemmer med e-mail-adresse.

**MEDDELELSER FRA
ORLOGSMUSEETS VENNER / MARINEHISTORISK SELSKAB**

Arrangementer sæsonen forår 2013

Onsdag den 27. februar 2013 kl. 1930
Krigen i og omkring Østersøen 1939-45.
Kommandør Poul Grooss

Onsdag den 10. april 2013 kl. 1930
Generalforsamling
med historiske foto

Alle foredrag og generalforsamlingen foregår på Orlogsmuseet
Efter onsdagsforedragene og generalforsamlingen er der mulighed for at få 2 stk.
smørrebrød med øl og kaffe for i alt 100 kr.

Tilmeldinger til foredragsaftener og generalforsamling til Trine@Kjems.com
Eller telefon 3315-1410. Det skal præciseres, at tilmelding til spisning skal ske
senest mandagen før det pågældende foredrag/generalforsamlingen.